

Univerza

Kaj pa **univerza**

13. 3. 2025 – 15.00 / UR Vajenci, Maša Suša

Kaj P. Škraba?

Predvajaj

Vir: Delo avtorice

Konec prejšnjega tedna so članice **Univerze v Ljubljani** v skladu z navodili **rektorata** svojim študentkam posredovale dopis glede odgovorne rabe študijskega gradiva. Dopis je nosil naslov Astra AI, v svoji vsebini pa se je le implicitno nanašal na istoimensko spletno stran avtorja Andreja P. Škrabe, ki se ga lahko spomnimo po njegovih YouTube razlagah srednješolske matematike. Del platforme Astra AI, ki je prednostno namenjena personaliziranim inštrukcijam, so tudi Zapiski AI, kamor lahko dijakinje in študentke nalagajo svoje zapiske, prosojnice, posnetke predavanj in druga gradiva, ki se v bazi hranijo in so na voljo drugim uporabnikom platforme.

Dopis **rektorata** naj bi odražal stališče **univerze** do omejitev pri uporabi platform, kot je Astra AI, v njem pa so povzeta glavna izhodišča, ki naj bi bila študentkam v pomoč ob morebitnih prošnjah za posredovanje študijskih gradiv zunaj univerzitetnega okolja. Dopis opozarja, da so študijska gradiva, kot so priročniki, posnetki predavanj ali prosojnice predavateljev, avtorska dela in intelektualna lastnina, njihovo objavljane pa predstavlja resno kršitev avtorskih pravic. Reprodukcijska študijskih gradiv je študentkam dovoljena le za zasebno rabo za namene študija in kadar zapiski niso dobesedni prepisi predavanja. Z **univerze** so nam dodatno pojasnili, da gre pri dopisu za splošna navodila študentkam, ki pa jih nameravajo konkretizirati do začetka novega študijskega leta. Dopis so objavili zaradi opozorila nekaterih fakultet članic o morebitnih spornih praksah deljenja zapiskov v tržne namene.

Astra AI je skupinski projekt Andreja P. Škrabe, ustanovitelja portala Astra.si, in Klemna Selakoviča. Selakovič se na svoji spletni strani predstavi kot laični filozof in ustanovitelj podkasta AIDEA. Kot je razvidno z njegove spletne strani, se je projekta Astra AI lotil, ker si želi, da bi bilo izobraževanje dostopnejše, kar kot svoje vodilo izpostavlja tudi Škraba. Kljub temu pa je Astra AI, ki je dostopna tudi na Hrvaškem in v Nemčiji, na voljo le proti plačilu. Astra AI prejema sredstva Slovenskega podjetniškega sklada, ki ga sofinancirata država in Evropski sklad za regionalni razvoj. Cilj naložbe je, kot je navedeno na spletni strani Astra AI, »razviti dokončno rešitev ter jo uspešno komercializirati«.

Astra AI ponuja inštrukcije iz matematike, fizike, kemije, angleščine ter nemščine. Mesečna naročnina za Astra AI plus, ki ponuja neomejeno število vprašanj na inštrukcijah ter dostop do vseh predmetov, je 20 evrov. Poleg tega proti plačilu ponuja pripravo na maturo za 198 evrov, priprave na NPZ za 159 evrov in priprave na IB Math exam na mednarodni maturi za 195 evrov. Naj na tem mestu poudarimo, da pri prvih dveh storitvah Škrabov model črpa iz baze podatkov Državnega izpitnega centra, ki je uporabnicam prosto dostopen.

Poleg inštrukcij in priprav na zaključne izpite pa Astra AI kot dodatno storitev ponuja že omenjene Zapiske AI. Za dostop do študijskega gradiva je potrebna registracija v sistem, ki nudi preizkus vpogleda v študijsko gradivo brezplačno. Da bi imela študentka neomejen dostop do gradiva in AI-pomočnika, ki gradivo uredi v smiselno celoto in ga personalizira, kar je samooklicana glavna prednost platforme, mora sicer odšteti 20 evrov na mesec. Čeprav študentka s svojim objavljanjem pomaga graditi Škrabovo bazo, pri naročnini ne prejme nobenega popusta.

Študentkam, ki sistem uporabljajo in v bazo nalagajo gradiva, je zagotovljena anonimnost pri objavljanju, kljub temu pa nas ob registraciji v sistem pričaka obvestilo, da z vstopom jamčimo, da z deljenjem gradiva ne kršimo avtorskih pravic, medtem ko je v primeru kršitev zanje kazensko in odškodninsko odgovorna uporabnica. Za komentar o pomenu avtorskih pravic pri zbiranju podatkov te vrste smo prosile Slavka Žitnika, profesorja s Fakultete za računalništvo in matematiko.

IZJAVA

Za komentar o spornih vidikih platform, kot sta Astra AI in Zapiski AI, smo povprašale še profesorja Ljupča Todorovskega s **Fakultete za matematiko in fiziko**.

IZJAVA

Za Škrabovo bazo zapiskov se sicer zanimajo tudi študentske predstavniške organizacije. Iz zapisnika tretje redne seje Študentskega sveta FMF je razvidno, da je predsednik sveta Žan Luka Kolarič svetnikom omenil možnost sodelovanja z Astra AI glede zapiskov in gradiv za fakulteto. Kolarič je na zadnjih volitvah v študentski zbor Študentske organizacije **Univerze v Ljubljani** kandidiral na listi Mafija, ki se je v zboru povezovala s poslanskim klubom Povezani. Astra AI je sicer že sodelovala z nekaterimi fakultetnimi študentskimi organizacijami, ki spadajo v poslanski klub Povezanih.

IZJAVA

Slišali smo posnetek, ki ga je Škraba objavil na Instagram profilu Aste AI v sodelovanju z listo Povezani EF. Obrnile smo se tudi na **Ekonomsko fakulteto** in jih glede na preteklo sodelovanje njihovih študentk s platformo povprašale, kakšno je stališče fakultete do tovrstnih platform. Odgovorili so nam, da platform, kot je Astra AI, ne zagovarjajo in da so na enak način kot druge članice **univerze** svoje študente o tem obvestili že 9. januarja letos.

Podoben posnetek je Astra AI na Instagramu naslovila tudi na študentke **Fakultete za upravo**, za katero je poleg **Ekonomske fakultete** na Zapiskih AI dostopnih največ študijskih gradiv. Posnetek je poleg Študentskega sveta **Fakultete za upravo** in FUL Povezanih, liste, ki je bila izvoljena v Študentsko organizacijo **Fakultete za upravo**, poobjavila celo

sama fakulteta. S fakultete so nam zatrдили, da zagovarjajo priporočila univerze, FUL Povezani pa do zaključka redakcije niso podali odgovora na naše vprašanje o tem, kaj je njihovo stališče do Astre AI.

Glede na odzive različnih študentskih organizacij se Zapiski AI kažejo kot študentkam zelo privlačen in inovativen pripomoček pri študiju, čeprav študentke že dolgo poznamo druge načine solidarnostnega medgeneracijskega deljenja učnega gradiva za namene študija na platformah, kot so Discord [diskórd], Google Drive in podobno. Nekatere študentke sicer solidarnost krhajo s tem, da za svoje zapiske zaračunavajo, vendar pri tem ne gre za velik poslovni model z različnimi naročninami kot pri Škrabovem projektu.

Kljub zaračunavanju naročnin Škraba v duhu večje dostopnosti študijskega gradiva ponuja financiranje učenkam, dijakinjam in študentkam, ki si rabe storitev Astra AI ne morejo privoščiti.

IZJAVA

Kakšen je potek izbire in kakšna merila naj bi uporabnica storitve izpolnjevala za prejem Škrabove študentske štipendije, iz izjave ali s spletne strani ni razvidno, na našo prošnjo za pojasnilo pa se Škraba prav tako ni odzval. Štipendije naj bi se sicer v celoti financirale iz donacij posameznic in organizacij.

Regulacija na področju hitro rastoče umetne inteligence se v univerzitetnem okolju izkazuje za zelo zahtevno. Veliko fakultet hiti sprejemati smernice z različnimi usmeritvami, za zdaj pa se jim veliki jezikovni modeli in z njimi Astra AI izmikajo. V prihodnosti bo univerza verjetno potrebovala ne le usmeritve, ampak strogo regulacijo na področju kraje intelektualne lastnine, da se bo

lahko zavarovala pred novimi poslovnimi idejami, ki monetizirajo že obstoječe prakse.

Avtorskih pravic nista kršili vajenka Manica in Maša.

Odgovor Povezanih EF:

Spoštovani,

Povezani EF zagovarjamo posameznikovo možnost izbire med raznolikimi oblikami učenja in pridobivanja znanja, pri tem pa dodatne opcije odpira tudi najmodernejša svetovna tehnologija. Uporaba umetne inteligence v študijskem procesu je neizogiben del naše prihodnosti, bistveno pa je, da se pri njeni uporabi upošteva veljavna zakonodaja.

Prosimo, da naš odgovor upoštevate v celoti in se hkrati opravičujemo za malo poznejši odgovor.

Lep pozdrav,

ekipa Povezani EF

Avtorji del

Andrej P. Škraba

Žan Luka Kolarič

Ljupčo Todorovski

Slavko Žitnik